

Collectivisering Digitalisering Eerste Prioriteiten

Gezamenlijke regie op AI, Cloud en Digitale Veiligheid

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
070 373 83 93

info@vng.nl

Auteurs: Dirk van Brederode (e.a.)
Datum: 31 oktober 2025

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

1. Inleiding

Digitalisering is een kritiek onderdeel van vrijwel alles wat gemeenten doen, van vergunningverlening tot maatschappelijke ondersteuning. Voor hun inwoners vereisen gemeenten dat de inzet van digitalisering verantwoord, veilig en effectief is. Dit staat echter sterk onder druk door een grote schaarste aan mensen en middelen én een geopolitieke omgeving die de veiligheid, continuïteit en autonomie van onze digitale systemen bedreigt. Dit voorkomt dat gemeenten de overduidelijke kansen die digitalisering biedt ten gunste van de samenleving inzetten.

Gemeenten willen als één sterke bestuurslaag regiepakken op de digitalisering en het overgrote deel hiervan collectiviseren. Ondersteund door de VNG doen de leden dit stapsgewijs, vanuit bestaande en gedeelde ambities - zoals de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS) - en in nauwe samenwerking met de andere overheden. Zij nemen de tijd voor de uitwerking van 'collectiveringsvoorstellen' op prioriteiten, met een gedragen implementatieplan, goede organisatie en adequate (interbestuurlijke) financiering.

De ALV bepaalt op welke opgaven collectiviseringsvoorstellen komen, via 'opdrachten tot uitwerking'. Op drie prioriteiten liggen die nu voor: AI, Cloud en Digitale Veiligheid. Deze prioriteiten hangen nauw samen en versterken elkaar, in het bijzonder langs drie doorsnijdende thema's: digitale autonomie, collectieve ICT-sourcing en vakmanschap.

Resolutie: 'Als één sterke bestuurslaag regie op de Digitale Samenleving'

Gemeenten besloten in juni 2025 hun krachten te bundelen op digitalisering. Zij stemden tijdens de ALV in met de resolutie 'Als één sterke bestuurslaag regie op de digitale samenleving'. Gemeenten spraken daarmee af ten minste 80% van hun digitalisering collectief op te pakken, dit gezamenlijk te sturen en te organiseren en waar mogelijk aan te sluiten bij nationale ontwikkelingen. Zo kunnen ze gebruikmaken van elkaars kennis en expertise, samen sterk staan richting technologieleveranciers en andere overheden én goede ideeën en nieuwe technologieën vlot bruikbaar maken voor alle gemeenten. Kortom: weten 'dat het goed zit' met als basis voldoen aan regelgeving, een ijzersterke beveiliging en hype-vrije innovatie. Dat alles voor de beste prijs en zo veel mogelijk interbestuurlijk tot stand gekomen. Voor meer informatie, ga naar vng.nl/regie-op-de-digitale-samenleving

2. Eerste prioriteiten voor collectivisering

De keuze voor de eerste prioriteiten die nu voorliggen is gebaseerd op de criteria 'urgent' en 'evident': gemeenten verlangen hier zo snel mogelijk gezamenlijke actie.

2.1. Cloud

Cloudtechnologie is de basis onder vrijwel alle digitalisering waarvan gemeenten gebruikmaken. Van de opslag van data tot parkeerapps: 'de cloud' raakt het allemaal. Gemeenten maken hier dankbaar gebruik van voor hun processen en informatievoorziening, maar zo'n sleuteltechnologie

vraagt regie. Dat komt door de toenemende afhankelijkheid van een steeds kleiner wordende groep leveranciers, de geopolitieke situatie die afdwingt dat de beveiliging van inwonersgegevens ijzersterk is en die ook de vraag oplevert wáár ter wereld die data het beste kan worden opgeslagen.

Het voorstel is om de gemeentelijke inzet op Cloud te collectiviseren; om grote strategische kwesties als collectief en met de andere overheidslagen te beslechten. Zoals de prioriteit uit de NDS om een overheidsbrede, soevereine clouddienst in te richten. Zo weten gemeenten 'dat het goed zit' met hun informatievoorziening en processen.

2.2. Artificiële Intelligentie (AI)

Gemeenten zien de grote kansen van het inzetten van AI. Bijvoorbeeld om delen van een vergunningsaanvraag te automatiseren of álle bezwaarprocedures van de afgelopen tien jaar te doorzoeken op patronen en ingeslopen vooroordelen. Maar zij verdrinken in de complexiteit van de technologie, regels en risico's om dit veilig en verantwoord in te zetten. En als een gemeente een goed werkend systeem heeft, gaat opschaling moeizaam.

Daarom willen gemeenten de handen ineenslaan. Om samen de 'compliance-last' te dragen, om één plek te bieden voor de kennis en enthousiasme van de leden om samen te experimenteren, om goede ideeën schaalbaar en deelbaar te maken. En om kaders te stellen en serieuze gesprekken te voeren met marktpartijen over ethische inzet, vanuit het perspectief van inwoners in plaats van aandeelhouders. Zo kunnen gemeenten deze krachtige technologie met vertrouwen verantwoord en veilig inzetten.

2.3. Digitale Veiligheid

Gemeenten hebben te kampen met cyberdreigingen, zoals hacks, ransomware, incidenten bij leveranciers, datalekken en verstoring van vitale processen. De geopolitieke situatie maakt dit nijpender dan ooit, met toegenomen dreiging vanuit vijandelijke staten. Kortom: de digitale weerbaarheid van gemeenten staat flink onder druk.

Gemeenten werken al jaren op dit dossier samen, ondersteund door de VNG met onder meer de Informatiebeveiligingsdienst. Ze voelen de urgentie om die samenwerking te versnellen en versterken; met een collectieve aanpak om 'de kieren te dichten', met de uitbreiding van bestaande dienstverlening en met de implementatie van wetgeving en standaarden. Zo ontstaat een stevige basis voor de digitale weerbaarheid van álle gemeenten en dus ook voor onze inwoners en ondernemers.

3. Samenhang en gedeelde oplossingsrichtingen van de prioriteiten

De prioriteiten hangen nauw met elkaar samen en versterken elkaar in de uitvoering, omdat zij vergelijkbare oplossingsrichtingen voorstellen. Dit komt terug in de 'doorsnijdende thema's', met allereerst het belang van 'vakmanschap': de kennis en (digitale) vaardigheden van bestuurders en ambtenaren. Deels wettelijk ingegeven, is dit een randvoorwaarde voor veiligheid en verantwoorde inzet van technologie. De mens geeft het systeem vorm en zit uiteindelijk aan de knoppen.

Een tweede doorsnijdend thema is 'digitale autonomie'. Onder de huidige geopolitieke spanningen is het niet ondenkbaar dat Nederlandse gemeenten plotseling de toegang wordt ontzegd tot gegevens en processen die essentieel zijn voor hun kerntaken. Dit bovenop de al sterk toegenomen afhankelijkheid van een slinkend aantal marktpartijen. Voor Digitale Veiligheid en Cloud zijn die afhankelijkheden historisch groot, voor AI krijgen die nu vorm. Gemeenten willen hierop de regie terug. De VNG publiceerde hierover in oktober 2025 het [position paper Digitale Autonomie](#).

Tot slot is 'collectieve ICT-sourcing' – de cyclus met o.a. behoeftebepaling, gezamenlijke inkoop en contractmanagement – een cruciale randvoorwaarde voor succesvolle collectivisering. Gemeenten spreken met één stem (en waar mogelijk interbestuurlijk) met de marktpartijen. Voor een betere onderhandelingspositie, maar ook om gemeenten te ontzorgen met standaardvoorwaarden en met gezamenlijke inkoop. De ambities op AI, Cloud en Digitale Veiligheid stokken volledig zonder kennis- en krachtenbundeling. Niet voor niets komt dit in elk gesprek met de leden terug als onderwerp waarop ze ontzorgd willen worden.

Naast deze doorsnijdende thema's pakken we ook door op de realisatiekoers Common Ground, die tijdens de ALV in juni 2025 als eerste collectiviseringsvoorstel is vastgesteld. Vanuit het landelijk programma Common Ground is inmiddels de eerste stap gezet om dit te vertalen naar een concrete realisatiestrategie. Daarbij is nadrukkelijk de verbinding gelegd met de inrichting van een regieorganisatie en de ontwikkeling van een centrale infrastructurele voorziening (i.e. Cloud), die beide cruciaal zijn om de realisatiekoers daadwerkelijk te kunnen uitvoeren.

Met instemming van de ALV geeft de VNG de komende periode prioriteit aan deze opgaven in de ondersteuning op digitalisering. Daarbij zien we bij alle prioriteiten een behoefte om krachten en kennis te bundelen en hierop gezamenlijke regie te organiseren. Dit komt in de uitwerking van de voorstellen aan bod.

4. Samenhang tussen agenda's en strategieën

De voorgestelde prioriteiten sluiten naadloos aan op de prioriteiten geïdentificeerd in de Digitale Agenda Gemeenten 2028, de NDS en de Digital Decade. Gemeenten organiseren zich langs deze prioriteiten, om de samenhang te bewaken en elke vorm van dubbel werk te voorkomen. Met collectivisering op deze prioriteiten geven zij hier concreet invulling vanuit gemeentelijk perspectief, geven ze er uitvoering aan en organiseren zij zich als volwassen (onderhandelings)partner in de interbestuurlijke samenwerking. Daarbij is in de resolutie het principe afgesproken: éérs interbestuurlijk, pas daarna regionaal en bij uitzondering decentraal zaken regelen.

Nederlandse Digitaliseringsstrategie

Met de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS) slaan de Nederlandse overheden de handen ineen om digitale opgaven met grote urgentie en impact samen op te pakken. De NDS focust op zes prioriteiten, zoals cloudtechnologie, data delen en digitale veiligheid. Overheidsbreed wil men de vrijblijvendheid voorbij en interventies doen op onder meer de implementatie van wetgeving, standaardisatie, het wegnemen van juridische belemmeringen en overheidsbrede ICT-sourcing. Hiervoor maken zij interbestuurlijk afspraken en bundelen ze krachten bij financiering, organisatie en implementatie. Voor meer informatie, ga naar digitaleoverheid.nl/nederlandse-digitaliseringsstrategie-nds/

5. Uitwerking van collectiviseringsvoorstellen en ledenbetrokkenheid

Met de opdrachten tot uitwerking van de collectiviseringsvoorstellen AI, Cloud en Digitale Veiligheid nemen leden nadrukkelijk nog géén bindende beslissingen over financiering, organisatie en implementatie. Dat komt pas aan bod in de daadwerkelijke uitwerking van de collectiviseringsvoorstellen voor de prioriteiten, waarover de ALV dan in tweede instantie beslist. De uitwerking gebeurt door een kernteam van de leden, ondersteund door de VNG. De VNG zorgt hierbij voor een versterking van de betrokkenheid van experts en verantwoordelijken uit de uitvoeringspraktijk. Ook komt er een open proces, zodat alle leden over de uitwerking kunnen meedenken. En om tussen ALV's (deel)beslissingen te nemen over bijvoorbeeld de adoptie van standaarden en de inzet bij interbestuurlijke afspraken. Zo borgen gemeenten kundigheid, draagvlak én tempo bij de uitwerking van de voorstellen.

6. Resultaten voor gemeenten

Collectivisering op deze prioriteiten betekent dat gemeenten weten 'dat het goed zit'. Zij zijn ontzorgd op de compliance-last bij de inzet van AI, weten dat de beveiliging van hun systemen ijzersterk is en de beste bewakers kent én dat gegevens en processen altijd onder hun regie zijn. Gemeenten met kennis en enthousiasme kunnen dit inzetten voor het collectief. Of dit nu in de vorm van ontwikkeling of inkoop, kaderstelling of onderhandeling is, ze weten dat zij voor de collega's van 342 organisaties werk uit handen nemen. Zo bouwen gemeenten samen aan hun collectieve digitalisering.